

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΕΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΕΙΡΑΙΑ
ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«ΕΜΜΕΣΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ»
« Indirect Taxation and Consequences»**

ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟΥ ΑΓΓΕΛΙΚΗ

Α.Μ. : 6543

Επιβλέπων Καθηγητής : ΚΑΛΑΝΤΩΝΗΣ ΠΕΤΡΟΣ

Αθήνα, 2014

Πίνακας περιεχομένων

Εισαγωγή	4
1 ^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ	
ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ.....	5
1.1 Έννοια των φόρων	5
1.2 Σκοποί της φορολογίας.....	5
1.3 Ταξινόμηση των φόρων	6
1.3.1 Ταξινόμηση με κριτήριο τη φορολογική βάση.....	6
1.3.2 Ταξινόμηση με κριτήριο το φορολογικό συντελεστή.....	7
1.3.3 Ταξινόμηση με κριτήριο το φορέα που τους επιβάλλει	7
1.3.4 Ταξινόμηση σε φόρους προσωπικού και αντικειμενικούς	8
1.4 Γενικές αρχές φορολογίας	8
1.5 Φορολογικά συστήματα.....	11
1.6 Το ελληνικό φορολογικό σύστημα	12
2 ^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ	
ΕΜΜΕΣΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ.....	15
2.1 Έμμεσοι και Άμεσοι φόροι	15
2.2 Έμμεση φορολογία	16
2.3 Ο φόρος προστιθεμένης αξίας	17
2.3.1 Υποκείμενο πρόσωπο στο ΦΠΑ.....	17
2.3.2 Οι συντελεστές του ΦΠΑ	18
2.3.3 Φορολογητέα αξία	19
2.3.4 Ειδικά καθεστώτα	20
2.4 Ειδικοί φόροι κατανάλωσης	20
2.4.1 Η φορολόγηση των βιομηχανοποιημένων καπνών.....	22
2.4.2 Η φορολόγηση αιθυλικής αλκοόλης και οινοπνευματώδη ποτών.....	23
2.4.3 Ο φόρος ενεργειακών προϊόντων και ηλεκτρικής ενέργειας.....	24
2.5 Φόρος μεταβίβασης ακινήτων	24
2.6 Δασμοί	25
2.7 Φόροι στη κατανάλωση στην Ευρωπαϊκή Ένωση.....	25
2.8 Φοροδιαφυγή	28
2.8.1 Συνέπειες της φοροδιαφυγής	29

3^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΕΜΜΕΣΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ	30
3.1 Έμμεση και Άμεση φορολογία (Πλεονεκτήματα-Μειονεκτήματα)	30
3.2 Επιπτώσεις στους καταναλωτές	31
3.3 Επιπτώσεις στις επιχειρήσεις	33
3.4 Επιπτώσεις στο κράτος	35
Συμπεράσματα	37
Βιβλιογραφία	41

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σκοπός αυτής της εργασίας είναι να εξετάσουμε την άμεση και έμμεση φορολογία καθώς αποτελούν σημαντική πηγή εσόδων του κράτους, όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και στις υπόλοιπες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι δυο αυτοί τρόποι φορολογίας έχουν άμεσο αντίκτυπο στο φορολογούμενο πολίτη ώστε να γεννιούνται θέματα σχετικά με το θεσμικό πλαίσιο της φορολογίας και τι επιδράσεις προκαλεί στα νοικοκυριά, στις επιχειρήσεις και στο κράτος.

Το πρώτο κεφάλαιο καλύπτει γενικά θέματα για τη φορολογία. Αναλύει τα βασικά χαρακτηριστικά των φόρων και παρουσιάζει τις διάφορες κατηγορίες και ταξινομήσεις των φόρων. Επίσης εξετάζουμε το ελληνικό φορολογικό σύστημα.

Το δεύτερο κεφάλαιο αναφέρεται στη έμμεση φορολογία, βλέπουμε πιο αναλυτικά του γενικούς και ειδικούς φόρους κατανάλωσης και τέλος την αντίδραση των φορολογουμένων, δηλαδή τη φοροδιαφυγή.

Το τρίτο κεφάλαιο ασχολείται με τα μειονεκτήματα και πλεονεκτήματα των άμεσων και έμμεσων φόρων καθώς και τις επιπτώσεις της έμμεσης φορολογίας στο καταναλωτή, στις επιχειρήσεις και στο κράτος.

1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

1.1 Έννοια των φόρων

Για να λειτουργήσει το κράτος και να καλύψει της δημόσιες δαπάνες και υπηρεσίες χρειάζεται οικονομικούς πόρους και για να αποκτήσει τους πόρους αυτούς επιβάλλει στους πολίτες του ειδικές φορολογίες.

Φόρος¹ ονομάζεται η αναγκαστική χρηματική εισφορά των πολιτών προς το κράτος ή προς νομικό πρόσωπο χωρίς ειδική αντιπαροχή. Τα κύρια γνωρίσματα της έννοιας του φόρου είναι τα εξής:

- Η αναγκαστική εισφορά του πολίτη προς το Δημόσιο ή νομικά πρόσωπα
- Η καταβολή του φόρου χωρίς ειδικό αντάλλαγμα
- Το μέσο άσκησης του κράτους της κοινωνικής και οικονομικής του πολιτικής
- Η πραγματοποίηση των κρατικών σκοπών.

1.2 Σκοποί της φορολογίας²

Η επιβολή των φόρων από το κράτος αποσκοπεί στην εκπλήρωση κάποιων σκοπών, οι οποίοι είναι οι εξής:

1. Δημοσιονομικοί ή Ταμειευτικοί, οι οποίοι επιτυγχάνονται με την εξασφάλιση οικονομικών πόρων και μαζί με τις λοιπές πηγές εσόδων του κράτους π.χ. επιχειρηματική δραστηριότητα, για την κάλυψη δημοσίων δαπανών.
2. Κοινωνικοί, όπου σύμφωνα με τη φορολογικές μεταρρυθμίσεις της εκάστοτε κυβέρνησης μιας χώρας, εκπληρώνουν κοινωνικούς σκοπούς για την καταπολέμηση της κοινωνικής ανισότητας με την φορολογική ελάφρυνση των ασθενέστερων οικονομικά στρωμάτων και επιβάρυνση των οικονομικά ισχυρότερων. Δηλαδή την βελτίωση της διανομής του εισοδήματος και του πλούτου.

---

¹ Φλώρος Α., 2010, Φορολογική Λογιστική, Αθήνα: Σύγχρονη Εκδοτική σελ. 23

² Γεωργακόπουλου Θ.Α., 2005, Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική, Αθήνα: Εκδόσεις Ευγ. Μπένου σελ. 23

3. Οικονομικοί, οι οποίοι εκπληρώνονται ιδιαίτερα σε περιόδους οικονομικών κρίσεων, όπου το κράτος μπορεί να οδηγηθεί σε ανακατανομή των πόρων δηλαδή σε διάφορα αγαθά και υπηρεσίες, στη καταπολέμηση της ανεργίας και τη συγκράτηση του πληθωρισμού. Καθώς επίσης και την προσπάθεια της οικονομικής ανάπτυξης μιας χώρας.

1.3 Ταξινόμηση των φόρων ³

Σε ένα φορολογικό σύστημα οι φόροι διαφέρουν σημαντικά μεταξύ τους και μπορούν να ταξινομηθούν με βάση τα παρακάτω κριτήρια:

- τη φορολογική βάση
- τον φορολογικό συντελεστή
- το φορέα που τον επιβάλλει
- σε προσωπικούς και αντικειμενικούς

1.3.1 Ταξινόμηση με κριτήριο τη φορολογική βάση

Φορολογική βάση είναι το μέγεθος με βάση το οποίο υπολογίζεται ένας φόρος που πρέπει να καταθέσει ο φορολογούμενος, το οποίο μπορεί να είναι οικονομικό ή μη.

Σύμφωνα με το κριτήριο αυτό οι φόροι διακρίνονται σε φόρους εισοδήματος, φόρους περιουσίας και φόρους δαπάνης.

Οι φόροι εισοδήματος επιβάλλονται σε φυσικά (νοικοκυριά) και νομικά πρόσωπα (επιχειρήσεις) από το εισόδημα που έχουν αποκτήσει σε ορισμένο χρονικό διάστημα. Το εισόδημα θεωρείται η δίκαιη μορφή φορολογίας διότι παρουσιάζει την αγοραστική δύναμη του φορολογούμενου δηλαδή την ικανότητα καθενός στο να συνεισφέρει στη κάλυψη δημοσίων δαπανών. Καλείται η κυριότερη πηγή φορολογικών εσόδων των περισσοτέρων χωρών.

Οι φόροι περιουσίας οι οποίοι επιβαρύνουν περιουσιακά στοιχεία ιδιωτικών φορέων. Υπολογίζονται στη καθαρή αξία της περιουσίας του φορολογούμενου και επιβάλλονται είτε για την κατοχή της (φόρος καθαρού πλούτου, γενικός φόρος

---

³ Τάτσος Ν., 2012, Θεωρία των Φόρων και Φορολογική Πολιτική, Αθήνα : Εκδόσεις Κριτική, σελ. 37-55

περιουσίας, φόρος ακίνητης περιουσίας) είτε για την μεταβίβαση της (φόρος κληρονομιών, φόρος δωρεών, φόρος μεταβίβασης).

Οι φόροι δαπάνης ή καταναλωτικής δαπάνης είναι το πόσο που καταβάλλουν οι φορολογούμενοι για την απόκτηση αγαθών ή υπηρεσιών. Είναι ένας έμμεσος φόρος κατανάλωσης. (γενικοί και ειδικοί φόροι κατανάλωσης, φόροι κατά μονάδα και φόροι κατ' αξία, φόροι στη συνολική αξία και φόροι στη προστιθέμενη αξία).

1.3.2 Ταξινόμηση με κριτήριο το φορολογικό συντελεστή

Φορολογικός συντελεστής ονομάζεται ο φόρος που αντιστοιχεί σε καθεμία μονάδα φορολογικής βάσης. Οι φόροι ανάλογα με το φορολογικό συντελεστή μπορούν να διακριθούν σε προοδευτικούς, αναλογικούς και αντίστροφα προοδευτικούς.

Προοδευτικοί είναι οι φόροι των οποίων ο μέσος φορολογικός συντελεστής μεταβάλλεται σύμφωνα με τη μεταβολή της φορολογικής βάσης. Τέτοιοι φόροι είναι ο φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων και ο φόρος κληρονομιών.

Αναλογικοί είναι οι φόροι όταν ο μέσος φορολογικός συντελεστής δε μεταβάλλεται σύμφωνα με τη μεταβολή της φορολογικής βάσης, δηλαδή παραμένει σταθερός. Τέτοιοι φόροι είναι ο φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων και το χαρτόσημο.

Αντίστροφα προοδευτικοί είναι οι φόροι όπου ο μέσος φορολογικός συντελεστής μειώνεται όσο αυξάνει η φορολογική βάση και αντίστροφα.

1.3.3. Ταξινόμηση με κριτήριο το φορέα που τους επιβάλλει

Οι φόροι διακρίνονται όχι μόνο ανάλογα με τη φορολογική βάση και το φορολογικό συντελεστή, μπορούν να διακριθούν ανάλογα με το ποιος δημόσιος φορέας τους επιβάλλει. Σύμφωνα με το κριτήριο αυτό διακρίνονται σε φόρους :

1. της κεντρικής διοίκησης όπου αρμόδιος είναι το υπουργείο οικονομικών και τα έσοδα καλύπτουν δαπάνες κρατικού προϋπολογισμού
2. της τοπικής αυτοδιοίκησης δηλαδή σε δήμους και περιφέρειες αλλά και φόροι σε λοιπά νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου
3. των φορέων κοινωνικής ασφάλισης όπως ΙΚΑ κλπ.

1.3.4 Ταξινόμηση σε φόρους προσωπικούς και αντικειμενικούς

Προσωπικοί χαρακτηρίζονται οι φόροι που επικεντρώνονται στα προσωπικά στοιχεία του φορολογούμενου. Όπως το μέγεθος του εισοδήματος ή της περιουσίας, την οικογενειακή του κατάσταση κ.α. που μπορεί να επηρεάζουν τη φοροδοτική του ικανότητα.

Αντίθετα, αντικειμενικοί ή απρόσωποι είναι οι φόροι που επιβάλλονται επί των συναλλαγών και όχι επί προσωπικών στοιχείων, με βάση αντικειμενικά κριτήρια όπως οι φόροι κατανάλωσης. Όπου ο φορολογούμενος επιβαρύνεται το ύψος της συγκεκριμένης δαπάνης χωρίς να ελέγχουν την εισοδηματική του κατάσταση ή ανάγκη.

1.4 Γενικές αρχές φορολογίας ⁴

Ένα φορολογικό σύστημα συγκροτείται σύμφωνα με τη φορολογική πολιτική του κάθε κράτους και βάσει κάποιων κανόνων που είναι θεσπισμένοι από την πολιτεία. Οι κανόνες αυτοί για να είναι αποδοτικοί και δίκαιοι πρέπει να είναι σύμφωνοι με κάποιες γενικές αρχές που είναι αποτέλεσμα από την εξέλιξη της επιστήμης και την εμπειρία. Οι κανόνες είναι οι εξής:

1. Ο κανόνας της καθολικότητας του φόρου

Βάση τον κανόνα αυτόν, ο φόρος επιβάλλεται σε όλους τους πολίτες ενός κράτους, είτε ημεδαπούς είτε αλλοδαπούς οι οποίοι κατοικούν ή αποκτούν εισόδημα στο κράτος αυτό. Ορισμένες απαλλαγές από το φόρο όπως τα μικρά εισοδήματα δεν αντιβαίνει τον κανόνα της καθολικότητας του φόρου.

---

⁴ Φλώρος Α., 2010, Φορολογική Λογιστική, Αθήνα: Σύγχρονη Εκδοτική σελ. 25-28

2. Ο κανόνας της παραγωγικότητας του φόρου,

Ο κανόνας αυτός διευκολύνει τον αποταμιευτικό σκοπό της φορολογίας. Ο φόρος θεωρείται παραγωγικός όταν: α) τα ποσοστά του φόρου είναι δίκαια και ο φορολογούμενος δε καταφεύγει στη φοροδιαφυγή, β) αποφεύγει την καθιέρωση απαλλαγών, γ) αποβλέπει στην άμεση βεβαίωση και είσπραξη του φόρου με όσο το δυνατό λιγότερα έξοδα και δ) οι νόμοι είναι κατανοητοί και σαφείς καθώς και η εφαρμογή τους διαχρονική.

3. Ο κανόνας της απλότητας του φόρου

Σύμφωνα με τον κανόνα αυτόν, η φορολογική νομοθεσία θα πρέπει να είναι σαφής και κατανοητή. Χρειάζεται να γίνεται συχνά η κωδικοποίηση των φορολογικών διατάξεων και των νόμων χωρίς να εφαρμόζονται κατά περίπτωση. Έτσι με τον τρόπο αυτό, ο φορολογούμενος κατανοώντας καλύτερα και εύκολα τις υποχρεώσεις του απέναντι στο κράτος αποκτά καλύτερες σχέσεις με αυτό.

4. Ο κανόνας της βεβαιότητας και της σταθερότητας

Ο κανόνας της βεβαιότητας και της σταθερότητας, στηρίζεται στη απλότητα και σαφήνεια της φορολογικής νομοθεσίας καθώς επίσης και στη διαχρονικότητα της. Έτσι ώστε οι πολίτες να γνωρίζουν και να μπορούν να υπολογίσουν το φόρο που οφείλουν στο κράτος και να διευκολύνονται για τον προγραμματισμό εξόφλησής τους.

5. Ο κανόνας της καταλληλότητας του φόρου

Για τη διευκόλυνση του φορολογούμενου, ο φόρος πρέπει να απαιτείται στο κατάλληλο χρόνο όπου αυτό επιτυγχάνεται όταν προσεγγίζει την πραγματοποίηση του εισοδήματος του. Επίσης πρέπει να απαιτείται στο κατάλληλο τόπο, δηλαδή στο τόπο κατοικίας του, ή στο τόπο διαμονής του, ή στο τόπο της επαγγελματικής του δραστηριότητας. Και τέλος με το κατάλληλο τρόπο ώστε ο φορολογούμενος να έχει τη δυνατότητα διευκόλυνσης της πληρωμής του φόρου (πχ δόσεις).

6. Ο κανόνας του ελάχιστου ορίου συντήρησης

Στο κανόνα του ελάχιστου ορίου συντήρησης ορίζεται ένα ποσό από το εισόδημα του φορολογούμενου το οποίο δεν υπόκειται στη φορολογία για να μπορέσει να καλύψει τις βασικές του ανάγκες και της οικογένειάς του.

7. Ο κανόνας του διαφορισμού των εισοδημάτων

Η φορολογία του κάθε πολίτη διαμορφώνεται σύμφωνα με τη πηγή εισοδήματος του. Με την έννοια αυτή εάν ένας φορολογούμενος έχει εισόδημα από κεφάλαιο φορολογείται με διαφορετικό τρόπο από ένας φορολογούμενο που αποκτά εισόδημα από την προσωπική του εργασία. Άρα τα εισοδήματα διαχωρίζονται ανάλογα με την προέλευσή τους και κατανέμονται τα φορολογικά βάρη σύμφωνα με αυτή τη διάκριση.

8. Ο κανόνας αποφυγής της διπλής φορολογίας

Στη διπλή φορολογία υπόκειται ο πολίτης όταν για τον ίδιο φόρο και για το ίδιο αντικείμενο φορολογείται εις διπλούν εντός της ίδιας χώρας ή μεταξύ διαφορετικών κρατών. Στη περίπτωση αυτή το φορολογικό σύστημα είναι άδικο και μπορεί να καταλήξει σε φοροδιαφυγή, μειωμένη επιχειρηματικότητα και φορολογική ανισότητα. Γι' αυτό το λόγο πρέπει να αποφεύγεται η διπλή φορολογία και διεθνώς υπάρχουν οι εξής μέθοδοι:

- Η μέθοδος της έκπτωσης του φόρου. Με αυτή τη μέθοδο ο πολίτης που φορολογείται για το εισόδημα του σε ένα κράτος, αφαιρείται από το φόρο που υπόκειται από άλλο κράτος όπου το συγκεκριμένο εισόδημα είναι φορολογητέο. Η ελληνική φορολογική νομοθεσία ακολουθεί αυτή τη μέθοδο όσο αναφορά τα εισόδημα (ν. 2238/94 περί φορολογίας εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων)

- Η μέθοδος της εξαίρεσης ή της απαλλαγής. Όταν στην επικράτεια ενός κράτους αποκτείται εισόδημα από πρόσωπο που κατοικεί σε άλλη χώρα, είτε φορολογείται για το συγκεκριμένο εισόδημα είτε απαλλάσσεται από την φορολογία.

- Η μέθοδος της διαίρεσης ή κατανομής. Σύμφωνα με αυτή τη μέθοδο το φορολογητέο εισόδημα ενός ατόμου διαχωρίζεται σε δύο μέρη. Το ένα μέρος καταβάλλεται στο κράτος το οποίο κατοικεί και το άλλο μέρος στο κράτος όπου απέκτησε το εισόδημα.

1.5 Φορολογικά συστήματα⁵

Ένα φορολογικό σύστημα είναι συνδυασμός φόρων ώστε να υπερτερούν τα πλεονεκτήματα της φορολογίας και να ελαχιστοποιούνται τα μειονεκτήματά της. Ο συνδυασμός είναι απαραίτητος διότι οι δημόσιοι φορείς για την επίτευξη των στόχων τους επιβάλλουν περισσότερους από έναν φόρους. Σε κάθε χώρα το φορολογικό σύστημα είναι διαφορετικό σύμφωνα με τους οικονομικούς, κοινωνικούς και πολιτικούς της παράγοντες. Σημαντικό είναι να αναφέρουμε ότι οι άμεσοι φόροι δηλαδή οι φόροι εισοδήματος και οι φόροι περιουσίας είναι συνήθως προοδευτικοί και οι έμμεσοι φόροι είναι αναλογικοί. Με το συνδυασμό αυτών των δύο κατηγοριών φόρων οι δημόσιοι φορείς πετυχαίνουν καλύτερα τους στόχους τους.

Το φορολογικό σύστημα είναι διαφορετικό σε μια ανεπτυγμένη χώρα από μια αναπτυσσόμενη. Σε χώρες όπου η οικονομία είναι ανεπτυγμένη επικρατούν κυρίως οι άμεσοι φόροι και ιδιαίτερα οι φόροι εισοδήματος, ενώ σε χώρες όπου η οικονομία είναι αναπτυσσόμενη επικρατούν οι έμμεσοι φόροι δαπάνης. Αυτό συμβαίνει διότι στις ανεπτυγμένες οικονομίες τα εισοδήματα είναι υψηλά με συνέπεια η τάση των φορολογούμενων πολιτών για φοροδιαφυγή να είναι μικρότερη, έτσι η φορολογία εισοδήματος είναι πιο αποδοτική. Αντίθετα στις αναπτυσσόμενες οικονομίες όπου το κατά κεφαλήν εισόδημα είναι χαμηλό και η διανομή του περισσότερο άνιση έχει ως συνέπεια ένα μικρό μέρος των φορολογουμένων να υπαχθεί στη φορολογία εισοδήματος και η φοροδιαφυγή να είναι μεγαλύτερη. Έτσι, στις αναπτυσσόμενες οικονομίες η απόδοση της φορολογίας εισοδήματος είναι μικρή και στηρίζονται κυρίως στους έμμεσους φόρους.

---

⁵ Γεωργακόπουλου Θ.Α., 2005, Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική, Αθήνα: Εκδόσεις Ευγ. Μπένου σελ. 293-294

1.6 Το Ελληνικό φορολογικό σύστημα

Το ελληνικό φορολογικό σύστημα αποτελείται από μια ευρεία κατηγορία φόρων. Από τους φόρους αυτούς ορισμένοι έχουν ως βάση το εισόδημα, άλλοι την περιουσία και άλλη την δαπάνη κυρίως όμως την καταναλωτική δαπάνη. Κυρίως οι φόροι επιβάλλονται υπέρ του κράτος, κάποιοι επιβάλλονται υπέρ των Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης και ορισμένοι υπέρ των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Στο παρακάτω πίνακα θα δούμε μια εικόνα των κυριότερων φόρων που επιβλήθηκαν στην Ελλάδα το 2011 και τη συμβολή τους στα έσοδα του προϋπολογισμού. Όπως βλέπουμε, ο σημαντικότερος από άποψη εσόδων φόρος είναι ο φόρος προστιθεμένης αξίας, ο οποίος αποφέρει σχεδόν το 60% των εσόδων από έμμεσους φόρους. Ο αμέσως επόμενος είναι ο φόρος εισοδήματος που αποφέρει περίπου το 26% των εσόδων του κράτους από άμεσους φόρους και κυρίως ο φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων που φτάνει περίπου το 17%. Τρίτος, από άποψη εσόδων είναι ο ειδικός φόρος κατανάλωσης ενεργειακών προϊόντων που αποφέρει το 16% των εσόδων του κράτους από έμμεσους φόρους. Σημαντικά επίσης ποσοστά των συνολικών εσόδων αποφέρουν ο ειδικός φόρος κατανάλωσης καπνού, οινοπνεύματος κα. καθώς επίσης και ο φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων.

πίνακας 1

Ποσοστιαία συμμετοχή βασικών φορολογιών στα συνολικά φορολογικά έσοδα

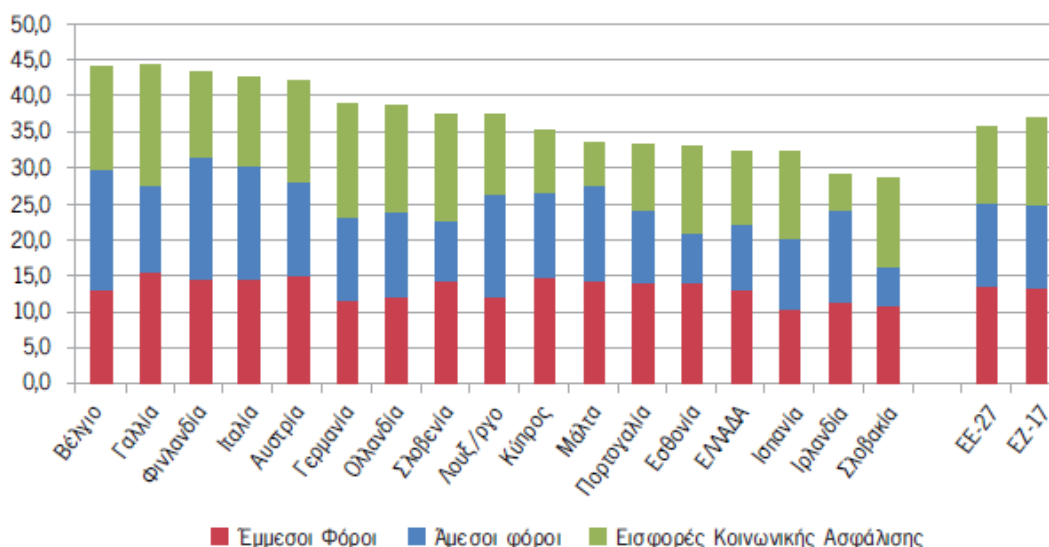
	(ποσά σε εκατ. ευρώ) ΕΤΟΣ 2011	
ΕΙΔΟΣ ΦΟΡΟΥ	ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ
ΑΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ	20.318	41,51%
Φόρος εισοδήματος	12.934	26,42%
Φυσικών προσώπων	8.285	16,93%
Νομικών προσώπων	2.760	5,64%
Ειδικών κατηγοριών	1.888	3,86%
Φόροι στην περιουσία	1.172	2,39%
Άμεσοι φόροι Π.Ο.Ε	1.911	3,90%
Λοιποί άμεσοι φόροι	4.301	8,79%
ΕΜΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ	28.632	58,49%
Φόροι συναλλαγών	17.930	36,34%
ΦΠΑ	16.887	34,50%
<i>Πετρελαιοειδών</i>	<i>2.847</i>	<i>5,82%</i>
<i>Καπνού</i>	<i>844</i>	<i>1,72%</i>
<i>Λοιπών</i>	<i>13.197</i>	<i>26,96%</i>
Λοιποί φόροι συναλλαγών	903	1,84%
<i>μεταβίβαση κεφαλαίων</i>	<i>509</i>	<i>1,04%</i>
<i>χαρτόσημο</i>	<i>392</i>	<i>0,80%</i>
Φόροι κατανάλωσης	10.131	20,70%
Φόρος ασφαλιστρων	379	0,77%
Τέλος ταξινόμησης οχημάτων	100	0,20%
ΕΦΚ ενεργειακών προϊόντων	4.653	9,51%
Λοιποί ΕΦΚ (καπνού κλπ.)	3.509	7,17%
Τέλη κυκλοφορίας οχημάτων	1.117	2,28%
Λοιποί φόροι κατανάλωσης	373	0,76%
Έμμεσοι φόροι ΠΟΕ	373	0,76%
Λοιποί έμμεσοι	339	0,69%
<i>(για ΕΕ)</i>	<i>190</i>	<i>0,39%</i>
ΣΥΝΟΛΟ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΣΟΔΩΝ	48.951	100,00%

Πηγή: www.minfin.gr

Στο παρακάτω διάγραμμα 1 παρουσιάζονται τα φορολογικά έσοδα ως ποσοστό του ΑΕΠ στην Ευρωζώνη (EZ-17) κατά το έτος 2011. Ο μέσος όρος της φορολογικής επιβάρυνσης της Ευρωζώνης (EZ-17) και της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EE-27) είναι μεγαλύτερος από το ποσοστό του ΑΕΠ στην Ελλάδα. Επίσης βλέπουμε τη σύνθεση των εσόδων σε έμμεσους, άμεσους φόρους και από εισφορές κοινωνικής ασφάλισης και επιβεβαιώνουμε ότι τα φορολογικά έσοδα στην Ελλάδα αντλούνται κυρίως από τους έμμεσους φόρους και από τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης και λιγότερο από τους άμεσους φόρους. Συγκριτικά με τις υπόλοιπες χώρες τις Ευρωπαϊκής Ένωσης ο μέσος όρος φορολογικής επιβάρυνσης ως ποσοστό του ΑΕΠ της Ελλάδας είναι αρκετά χαμηλός και στα ίδια επίπεδα με την Ισπανία και λιγότερο με την Εσθονία με αρκετά όμως διαφορετική σύνθεση των άμεσων και έμμεσων φόρων.

διάγραμμα 1

Φορολογικά έσοδα ως % ΑΕΠ. Ευροζώνη-17 (2011)

Πηγή: Eurostat

2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΈΜΜΕΣΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ

2.1 Έμμεσοι και Άμεσοι φόροι

Όπως αναφέραμε στο προηγούμενο κεφάλαιο σε ένα φορολογικό σύστημα οι φόροι διαφέρουν και γι' αυτό μπορούν να ταξινομηθούν βάση κάποιων κριτηρίων. Μια ακόμα ταξινόμηση των φόρων είναι σε άμεσους ή έμμεσους όπου διακρίνεται με τα παρακάτω κριτήρια:

- την δυνατότητα ή μη των φορολογούμενων να μεταβιβάσουν το φορολογικό τους βάρος σε άλλους φορολογούμενους με τους οποίους έχουν συναλλαγές,
- στην πρόθεση του νομοθέτη όσον αφορά το πρόσωπο που επιθυμεί να επιβαρυνθεί με το φόρο, και τέλος
- στο κατά πόσο οι φόροι που επιβάλλονται είναι ή όχι αντιληπτοί στους φορολογούμενους.

Σύμφωνα με τα παραπάνω κριτήρια οι άμεσοι φόροι θεωρούνται οι φόροι τους οποίους οι φορολογούμενοι δεν μπορούν να τους μεταβιβάσουν σε άλλους, όπως οι φόροι εισοδήματος και περιουσίας. Όταν η πρόθεση του νομοθέτη είναι να επιβαρυνθεί με το φόρο το πρόσωπο που τον καταβάλλει στο δημόσιο καθώς επίσης όταν οι φόροι γίνονται αντιληπτοί στους φορολογούμενους.

Αντίθετα, οι έμμεσοι φόροι θεωρούνται οι φόροι όπου μπορούν να μεταβιβάσουν οι φορολογούμενοι σε άλλους με τους οποίους έχουν συναλλαγές όπως οι φόροι δαπάνης. Αντίθετα με τους άμεσους φόρους όταν η πρόθεση του νομοθέτη είναι να μετατεθεί ο φόρος από το πρόσωπο στο οποίο επιβάλλεται σε αυτούς με τους οποίους συναλλάσσεται και όταν οι φόροι δεν είναι αντιληπτοί από τους φορολογούμενους.

Τα παραπάνω κριτήρια χρησιμοποιούνται για τη διάκριση των άμεσων και έμμεσων φόρων αλλά είναι γενικά αποδεκτό ότι δεν είναι ασφαλές και σαφές, διότι ανάλογα τις συνθήκες μπορούν να μετατραπούν. Ωστόσο, η διάκριση αυτών των δύο φόρων βασίζεται κυρίως στον τρόπο με τον οποίο εκδηλώνεται η φοροδοτική ικανότητα των φορολογούμενων. Δηλαδή οι φόροι που άμεσα επιδρούν στη φοροδοτική ικανότητα του φορολογούμενου είναι άμεσοι, όπως οι φόροι

εισοδήματος και περιουσίας και αυτοί που επιδρούν με έμμεσο τρόπο την φοροδοτική ικανότητα του φορολογούμενου είναι έμμεσοι, όπως οι φόροι κατανάλωσης.

2.2 Έμμεση φορολογία

Η φορολογική βάση των φόρων κατανάλωσης είναι η δαπάνη των πολιτών για την διάθεση αγαθών και υπηρεσιών. Στην έμμεση φορολογία η φορολόγηση της δαπάνης γίνεται με την επιβολή φόρων στα προϊόντα. Το κράτος επιβάλλει φόρους στους παραγωγούς προϊόντων, άλλα οι παραγωγοί έχουν την δυνατότητα από το νόμο να μεταβιβάσουν τους φόρους αυτούς στον τελικό καταναλωτή με την αύξηση των τιμών των προϊόντων. Οι φόροι αυτοί ονομάζονται έμμεσοι φόροι δαπάνης, ανάλογα όμως με τον πλήθος και τον τρόπο συναλλαγής των αγαθών και υπηρεσιών διακρίνονται σε :

- α) δασμούς,
- β) ειδικές εισφορές και τέλη εισαγωγής και εξαγωγής,
- γ) φόρους κατανάλωσης (γενικούς και ειδικούς),
- δ) φόρους επί των συναλλαγών και
- ε) έμμεσους φόρους επί τρίτων.

Η Ελλάδα στο φορολογικό της σύστημα τα τελευταία χρόνια, από την συμμετοχή της στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, έχει υλοποιήσει σημαντικές αλλαγές. Μια απ' αυτές είναι η συγχώνευση των γενικών φόρων και συναλλαγών, το φόρο κύκλου εργασιών (ΑΝ 660/1937) και τα τέλη χαρτοσήμου (Ν. 4755/1930) στο φόρο προστιθεμένης αξίας (ΦΠΑ) με το Ν. 1642/1986. Η συγχώνευση αυτή είναι αποτέλεσμα τις προσπάθειας για την σαφήνεια και απλούστευση των έμμεσων φόρων. Οι κυριότεροι έμμεσοι φόροι που ισχύουν σήμερα στην Ελλάδα είναι:

- ο φόρος προστιθεμένης αξίας,
- οι ειδικοί φόροι κατανάλωσης,
- ο φόρος μεταβίβασης ακινήτων και
- οι δασμοί.

2.3 Ο φόρος προστιθεμένης αξίας

Ο φόρος προστιθεμένης αξίας (ΦΠΑ) διακρίνεται σε γενικό φόρο δαπάνης στους έμμεσους φόρους, δηλαδή καλύπτει ένα μεγάλο αριθμό προϊόντων. Όπως αναφέραμε είναι η συγχώνευση του φόρου κύκλου εργασιών και τα τέλη χαρτοσήμου, είναι σε ισχύ από 01/01/1987 και θεσπίστηκε με τις διατάξεις του Ν. 1642/86 που κωδικοποιήθηκαν με το Ν. 2859/00, όπως ισχύει.

Ο ΦΠΑ επιβάλλεται επί της τιμής των αγαθών και της παροχής υπηρεσιών, σε όλα τα στάδια της παραγωγικής διαδικασίας αυτών, και επιβαρύνει τον τελικό καταναλωτή. Από την παραγωγή ως τη μεταφορά και διάθεση του αγαθού ή της υπηρεσίας επιβαρύνει κάθε φορά την προστιθέμενη αξία κάθε σταδίου. Μεταξύ του καταναλωτή, που τελικά πληρώνει το φόρο, και του δημοσίου μεσολαβεί ο πωλητής, το οποίο είναι πρόσωπο υποκείμενο στο φόρο, που εισπράττει το ΦΠΑ από τους πελάτες και τον αποδίδει στο δημόσιο. Βασικό χαρακτηριστικό του ΦΠΑ σε μία χώρα είναι ότι παρόμοια αγαθά έχουν την ίδια φορολογική επιβάρυνση ανεξάρτητα στη διαφοροποίηση τους στη παραγωγή και στη διανομή καθώς επίσης σε κάθε παραγωγικό στάδιο είναι γνωστή η φορολογική επιβάρυνση.

2.3.1 Υποκείμενο πρόσωπο στο ΦΠΑ

Υποχρέωση καταβολής του ΦΠΑ υπόκειται κάθε πρόσωπο φυσικό ή νομικό, ημεδαπό ή αλλοδαπό, που ασκεί οικονομική δραστηριότητα σε μια χώρα, ανεξάρτητα από το τόπο εγκατάστασής του. Επίσης πρόσωπο που επιχειρεί προς άλλο κράτος μέλος, περιστασιακά ή μη, παράδοση μεταφορικών μέσων ή ακινήτων, εφόσον έχει ενταχθεί στο καθεστώς ΦΠΑ. Ο όρος οικονομική δραστηριότητα θεωρείται οποιαδήποτε άσκηση δραστηριότητας κατά τρόπο ανεξάρτητο χωρίς να λαμβάνεται υπόψη ο σκοπός ή το αποτέλεσμα της. Στην οικονομική δραστηριότητα περιλαμβάνεται η άσκηση οποιουδήποτε επαγγέλματος εμπόρου, παραγωγού ή παρέχοντος υπηρεσίες. Οι μισθωτοί και λοιπά φυσικά πρόσωπα που συνδέονται έναντι οποιουδήποτε εργοδότη με σύμβαση εργασίας ή άλλη νομική σχέση που δημιουργεί εξάρτηση εργοδότη και εργαζόμενου δεν θεωρούνται υποκείμενα στο φόρο. Στην εφαρμογή του ΦΠΑ ο υποκείμενος στο φόρο χρησιμοποιείται ως όρος για τον καθορισμό του πεδίου εφαρμογής του ΦΠΑ, ενώ ο υπόχρεος στο φόρο αυτός που

επιβαρύνεται την καταβολή του φόρου στο δημόσιο. Η διάκριση αυτή έχει σημασία για την απόκτηση αγαθών κατά την εισαγωγή και την ενδοτική συναλλαγή. Υπόχρεοι, δηλαδή στο φόρο για τη παράδοση αγαθών, την ενδοκοινοτική απόκτηση αγαθών και παροχής υπηρεσιών είναι (άρθρο 35 ΚΦΠΑ) :

1. ο υποκείμενος στο φόρο για τις πράξεις που ενεργεί, εφόσον είναι εγκατεστημένος στο εσωτερικό μιας χώρας ή σε άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης,
2. ο φορολογικός αντιπρόσωπος για τις ενεργούμενες πράξεις του, εφόσον ο υποκείμενος στο φόρο είναι εγκατεστημένος εκτός Ελλάδας,
3. ο υποκείμενος στο φόρο που λαμβάνει αγαθά και υπηρεσίες στη περίπτωση που δεν υπάρχει φορολογικός αντιπρόσωπος,
4. το πρόσωπο που αποκτά αγαθά ενδοκοινοτικά,
5. ο υποκείμενος στο φόρο όπου ως αγοραστής ή εισαγωγέας αγαθών και υπηρεσιών έτυχε μερικής ή ολικής απαλλαγής από το φόρο σύμφωνα με υπουργική απόφαση,
6. οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο, το οποίο αναγράφει το φόρο στα τιμολόγια ή άλλα δελτία που εκδίδει με αυτά τα στοιχεία.

Το δημόσιο και άλλα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου υπάγονται στο φόρο για τις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες εφόσον η μη υπαγωγή στο φόρο των δραστηριοτήτων αυτών οδηγεί σε στρέβλωση των όρων ανταγωνισμού. Εξαιρούνται όμως από το ΦΠΑ για τα δημοτικά τέλη και άλλα παρόμοια τέλη, για τέλη που εισπράττουν κατά την έκδοση διαφόρων πιστοποιητικών εφόσον ενεργούν στο πλαίσιο άσκησης της δημόσιας εξουσίας.

2.3.2 Οι Συντελεστές του Φ.Π.Α.

Οι συντελεστές του ΦΠΑ καθορίζονται από τις διατάξεις του άρθρου 21 και του παραρτήματος ΙΙΙ του κώδικα ΦΠΑ (Ν. 2859/2000). Οι συντελεστές είναι οι εξής:

- ο κανονικός συντελεστής 23%
- ο μειωμένος συντελεστής 13% (για είδη πρώτης ανάγκης) και
- ο υπερμειωμένος συντελεστής 6,5% για βιβλία, περιοδικά, εφημερίδες και θεατρικές παραστάσεις.

Ο φόρος μειώνεται κατά 30 % για τα νησιά του Αιγαίου Θάσο, Σαμοθράκη, Βόρειες Σποράδες και Σκύρο και τα νησιά των νομών Λέσβου, Χίου, Σάμου, Δωδεκανήσου και Κυκλάδων, εφόσον πρόκειται για αγαθά, στα οποία ο φόρος γίνεται απαιτητός κατά το χρόνο που:

1. βρίσκονται στα νησιά αυτά και παραδίδονται από υποκείμενο στο φόρο που είναι εγκατεστημένος εκεί,
2. πωλούνται με προορισμό τα νησιά αυτά, από υποκείμενο στο φόρο που είναι εγκατεστημένος σε οποιοδήποτε μέρος στο εσωτερικό της χώρας προς αγοραστή υποκείμενο στο φόρο που είναι εγκατεστημένος στα νησιά αυτά,
3. αποστέλλονται ή μεταφέρονται σε υποκείμενο ή μη στο φόρο νομικό πρόσωπο που είναι εγκατεστημένο στα νησιά αυτά, στα πλαίσια τις ενδοκοινοτικής απόκτησης αγαθών,
4. εισάγονται στα νησιά αυτά.

Η πιο πάνω μείωση των συντελεστών ισχύει για υπηρεσίες που εκτελούνται υλικά στα νησιά αυτά από υποκείμενο στο φόρο όπου είναι εγκατεστημένος εκεί κατά το χρόνο που ο φόρος γίνεται απαιτητός. Δεν ισχύει η μείωση αυτή για τα καπνοβιομηχανικά προϊόντα και τα μεταφορικά μέσα. Παρακάτω θα δούμε την αύξηση που επιβλήθηκε στο συντελεστή του ΦΠΑ από το 2009 έως και σήμερα:

2009 – 2010 – 2011 – 2014

κανονικός συντελεστής : 19% - 21% - 23% - 23%

μειωμένος συντελεστής : 9% - 10% - 11% - 13%

υπερμειωμένος συντελεστής : 4,5% - 5% - 6,5% - 6,5%

2.3.3 Φορολογητέα αξία

Στην ενδοκοινοτική απόκτηση αγαθών και υπηρεσιών σύμφωνα με το άρθρο 19 ΚΦΠΑ ως φορολογητέα αξία ορίζεται η αντιπαροχή που λαμβάνει ο προμηθευτής των αγαθών ή παροχής υπηρεσιών από τον αγοραστή προσαυξημένη με οποιαδήποτε παροχή που συνδέεται με αυτή. Η φορολογητέα αξία αναφέρεται στις συναλλαγές τοις μετρητοίς (αντιπαροχή που έλαβε) και στις συναλλαγές επί πιστώσει (αντιπαροχή που πρόκειται να λάβει) και υπολογίζεται πάντα σε χρήμα. Για την επιβολή του φόρου η βάση, στην οποία θα υπολογιστεί ο φόρος, πρέπει να είναι η πραγματική. Σε ορισμένες περιπτώσεις λαμβάνεται ως φορολογητέα αξία η τρέχουσα

αγοραία αξία, δηλαδή το κόστος του προϊόντος ή της υπηρεσίας. Η φορολογική αυτή υποχρέωση υφίσταται στις πωλήσεις και ο φόρος γίνεται απαιτητός με τη παράδοση του αγαθού στον καταναλωτή ενώ στη παροχή υπηρεσιών όταν εκτελεσθεί η υπηρεσία.

2.3.4 Ειδικά καθεστώτα

Σε κάποιες περιπτώσεις για την παράδοση αγαθών ή παροχή υπηρεσιών όπως προβλέπουν τα άρθρα 35^α και 39-47 ΚΦΠΑ προβλέπεται η εφαρμογή ειδικών καθεστώτων ΦΠΑ κατά παρέκκλιση του γενικού καθεστώτος ΦΠΑ. Οι περιπτώσεις που εφαρμόζεται το ειδικό καθεστώς ΦΠΑ είναι οι εξής:

- Παροχή ηλεκτρονικών υπηρεσιών,
- ΦΠΑ μικρών επιχειρήσεων,
- καταβολής φόρου από το λήπτη αγαθών και υπηρεσιών,
- κατ' αποκοπή καταβολής φόρου,
- αγροτών,
- ταξιδιωτικών πρακτορείων,
- καπνοβιομηχανικών προϊόντων,
- μεταπωλήσεων μεταχειρισμένων, συλλεκτικών κτλ. αγαθών,
- πωλήσεων σε δημοπρασία και
- επένδυσης χρυσού.

2.4 Ειδικοί φόροι κατανάλωσης

Οι ειδικοί φόροι κατανάλωσης όπως αναφέραμε καλύπτουν ένα προϊόν ή ένα μικρό αριθμό προϊόντων και έχουν ως βάση είτε την αξία είτε την ποσότητα αυτών. Συνήθως οι ειδικοί φόροι εφαρμόζονται με πολύ υψηλότερους συντελεστές από τους γενικούς φόρους. Για την επιβολή των ειδικών φόρων χρησιμοποιούνται διάφορα επιχειρήματα, γι' αυτό διακρίνουμε τις παρακάτω τέσσερις κατηγορίες.

1. **Φόροι ρυθμιστικοί της κατανάλωσης.** Με σκοπό την ανακατανομή των πόρων, οι φορείς της δημοσιονομικής πολιτικής αποφασίζουν να μειώσουν την κατανάλωση ορισμένων αγαθών. Αυτά τα αγαθά είναι όσα επιφέρουν

επιβαρύνσεις στο κοινωνικό σύνολο και ο μηχανισμός των τιμών δεν μπορεί να ανταπεξέλθει στην ζητούμενη ποσότητα με αποτέλεσμα την αύξηση της παραγωγής. Για τον περιορισμό της παραγωγής αυτής και την ισότητα της προσφοράς με την ζήτηση του προϊόντος, επιβαρύνουν το προϊόν με υψηλό φόρο κατανάλωσης. Η αύξηση της τιμής επιφέρει μείωση της ζήτησης και κατά συνέπεια, της παραγωγής. Τέτοιοι φόροι είναι συνήθως σε αγαθά όπως ο καπνός, τα οινοπνευματώδη ποτά κ.α. επειδή αυτά τα αγαθά είναι ανελαστικά και οι φόροι επιφέρουν σημαντικά ποσά εσόδων. Το φορολογικό όμως βάρος κατανέμεται άδικα γιατί επιβαρύνουν τις ευρύτερες κοινωνικές τάξεις που καταναλώνουν τα αγαθά αυτά.

2. **Ανταποδοτικοί φόροι.** Οι φόροι αυτοί επιβάλλονται συνήθως με βάση την αρχή του ανταλλάγματος. Το όφελος των αγαθών αυτών μπορεί να διαιρεθεί, και κοινωνικά θεωρείται ως δίκαιη φορολόγηση, διότι οι πολίτες που επιβαρύνονται το φόρο αυτό αποκομίζουν το ειδικό όφελος τους. (πχ. φόρος υγρών καυσίμων)
3. **Φόροι πολυτελείας.** Συνήθως ορισμένα προϊόντα θεωρούνται πολυτελείας, σ' αυτά επιβάλλονται φόροι με σκοπό την μείωση της αντίστροφης προοδευτικότητας των έμμεσων φόρων, διότι είναι αγαθά που κυρίως καταναλώνονται από υψηλότερες εισοδηματικές τάξεις. Αυτοί οι φόροι διαστρεβλώνουν τις προτιμήσεις των καταναλωτών και εμποδίζουν την δίκαιη κατανομή των πόρων. Στις αναπτυσσόμενες, κυρίως οικονομίες οι φόροι πολυτελείας είναι επιθυμητοί διότι περιορίζουν την καταναλωτική δαπάνη των νοικοκυριών και τους ωθεί στην αποταμίευση και έτσι στην αύξηση διαθέσιμων πόρων για επένδυση. Επίσης δύο καταναλωτές με την ίδια φοροδοτική ικανότητα μπορεί να επιβαρύνονται με διαφορετικό ποσό φόρου, επειδή έχουν διαφορετικές προτιμήσεις. Ενώ καταναλωτές με διαφορετική φοροδοτική ικανότητα αλλά με ίδιες προτιμήσεις μα επιβαρύνονται με τον ίδιο ποσό φόρου.
4. **Φόροι ταμειευτικοί.** Μοναδικός σκοπός των ταμειευτικών φόρων είναι να αποφέρουν έσοδα στο δημόσιο. Τέτοια αγαθά που επιβάλλονται στο φόρο αυτό είναι πλατιάς κατανάλωσης, όπου η ελαστικότητα της ζήτησης τους σχετικά με την τιμή είναι μικρή και οι καταναλωτές δεν μπορούν να την αποφύγουν.

Οι ειδικοί φόροι κατανάλωσης στην Ελλάδα καθώς και στις άλλες ευρωπαϊκές χώρες υπολογίζονται επί διαφόρων στοιχείων, όπως τη ποιοτική κατηγορία του αγαθού, ο βαθμός οينوπνεύματος ή τα κυβικά εκατοστά, που αντιπροσωπεύουν την καταναλωτική αξία τους και όχι την χρηματική. Ο ειδικός φόρος κατανάλωσης επιβάλλεται στα βιομηχανοποιημένα καπνά, στο οινόπνευμα και τα αλκοολούχα ποτά και στα ενεργειακά προϊόντα και την ηλεκτρική ενέργεια είτε παράγονται στο εσωτερικό μιας χώρας, είτε προέρχονται από άλλα κράτη μέλη ή όταν εισάγονται από τρίτες χώρες.

2.4.1 Η φορολόγηση των βιομηχανοποιημένων καπνών

Η φορολόγηση καπνού αποτελεί την υψηλότερη φορολογία στο κόσμο. Στην Ελλάδα επιβάλλονται ειδικοί φόροι στα τσιγάρα και σε άλλα προϊόντα καπνού, είτε παράγονται εγχωρίως είτε εισάγονται από άλλη χώρα. Σύμφωνα τις οδηγίες 72/464/ΕΟΚ, 77/805/ΕΟΚ, 75/302/ΕΟΚ, 92/78/ΕΟΚ, 92/79/ΕΟΚ και 92/80/ΕΟΚ στην ευρωπαϊκή κοινότητα δεν υποβάλλονται τα επεξεργασμένα καπνά σε άλλη φορολογία παρά μόνο σε αυτό τον ειδικό φόρο κατανάλωσης και στο ΦΠΑ. Ως βιομηχανοποιημένα προϊόντα ορίζονται τα τσιγάρα, τα πούρα, τα πουράκια, ο λεπτοκομμένος καπνός που χρησιμοποιείται για την κατασκευή χειροποίητων τσιγάρων και άλλα καπνά για κάπνισμα.

Ο ειδικός φόρος κατανάλωσης τσιγάρων υπολογίζεται σε ποσοστό επί της σταθμισμένης μέσης τιμής λιανικής πώλησης των τσιγάρων που τίθεται στο εσωτερικό μιας χώρας και αναλύεται σε αναλογικό φόρο και πάγιο φόρο. Στα λοιπά προϊόντα επεξεργασμένου καπνού ο ειδικός φόρος ορίζεται σε ποσοστό της κατά χιλιόγραμμο τιμής λιανικής πώλησής τους. Ο συντελεστής για τα πούρα και τα πουράκια ορίζεται σε ποσοστό 34% της κατά χιλιόγραμμο τιμής λιανικής πώλησής τους και στο λεπτοκομμένο καπνό σε ποσοστό 67% καθώς επίσης και στα άλλα καπνά για κάπνισμα.

Σύμφωνα με το άρθρο 101 του εθνικού τελωνιακού κώδικα, υπόχρεος για την καταβολή του ειδικού φόρου κατανάλωσης των βιομηχανοποιημένων καπνών είναι κάθε πρόσωπο στο οποίο γίνεται διάθεση ενσήμων φορολογικών ταινιών καθώς και οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο που με βάση ειδικές διατάξεις ορίζεται ως υπόχρεος σε ειδικές περιπτώσεις. Ο καπνοβιομήχανος πριν εξάγει τα καπνά και ο εισαγωγέας πριν τα εκτελωνίσει και εκδώσει άδεια παραμονής τους από το τελωνείο πρέπει να

καταβάλλουν στο δημόσιο τον ειδικό φόρο κατανάλωσης και το ΦΠΑ και ύστερα να γίνει η παραλαβή των ενσήμων φορολογικών ταινιών, τις οποίες οφείλουν να έχουν τα προϊόντα για την νόμιμη κυκλοφορία τους.

2.4.2 Η φορολόγηση αιθυλικής αλκοόλης και οινοπνευματώδη ποτών

Από το 1883 είναι γνωστή η φορολογία του οινοπνεύματος στην Ελλάδα με προσπάθειες συστηματοποίησης και αυξήσεις της φορολογίας ο Ν.2127/1993 επέφερε προσαρμογή στον ειδικό αυτό φόρο κατανάλωσης στο κοινοτικό δίκαιο και σήμερα ρυθμίζεται από τα άρθρα 79-93 ΕΤΚ.

Αλκοόλη και αλκοολούχα ποτά θεωρούνται:

- η αιθυλική αλκοόλη (οινόπνευμα)
- η μύρα
- τα ενδιάμεσα προϊόντα
- το κρασί και
- τα παρασκευαζόμενα ποτά με ζύμωση, εκτός από το κρασί και την μύρα.

Ο ειδικός φόρος κατανάλωσης για την αιθυλική αλκοόλη (άρθρο 80 ΕΤΚ) υπολογίζεται με συντελεστή 2.450€ ανά εκατόλιτρο άνυδρης αιθυλικής αλκοόλης. Ο συντελεστής αυτός μειώνεται κατά 50% όταν πρόκειται να χρησιμοποιηθεί για την παρασκευή ούζου ή που περιέχεται στο τσίπουρο και την τσικουδιά. Για την μύρα (άρθρο 86 ΕΤΚ) ο φόρος καθορίζεται με βάση τον αριθμό των εκατόλιτρων της μύρας και τους βαθμούς PLATO (ο βαθμός PLATO είναι μονάδα μέτρησης της πυκνότητας του ζυθογλεύκου που χρησιμοποιείται για την παραγωγή του ζύθου) κατά όγκο. Ο συντελεστής ορίζεται κατά 2,60€ ανά κατά εκατόλιτρο μύρας και ανά βαθμό PLATO. Το κρασί (άρθρο 90 ΕΤΚ) και τα παρασκευαζόμενα ποτά με ζύμωση δεν υπάγονται σε ΕΦΚ, καθώς ο συντελεστής τους είναι 0€ (άρθρο 90 και 93 ΕΤΚ). Τέλος, τα ενδιάμεσα προϊόντα που περιέχουν αλκοόλ 1,2% vol., ο συντελεστής ορίζεται σε 102€ ανά εκατόλιτρο τελικού προϊόντος, με εξαίρεση ορισμένα προϊόντα για τα οποία ο συντελεστής ορίζεται σε 51€ ανά εκατόλιτρο τελικού προϊόντος (άρθρο 89 ΕΤΚ)

Τα αλκοολούχα ποτά πρέπει να φέρουν επικολλημένες ειδικές ταινίες ελέγχου όπου η επικόλληση τους γίνεται στους χώρους παραγωγής και διασφαλίζει την καταβολή του ειδικού φόρου κατανάλωσης που αναλογεί στο προϊόν (άρθρο 84 ΕΤΚ).

2.4.3 Ο φόρος ενεργειακών προϊόντων και ηλεκτρικής ενέργειας

Ενεργειακά προϊόντα και ηλεκτρικής ενέργειας θεωρούνται το αργό πετρέλαιο, μαζούτ, πετρέλαιο, βενζίνη, λάδια από πετρέλαιο, αέρια πετρελαίου, παραφίνες, ασφαλικά μίγματα, πίσσες, βενζόλες, μίγματα υδρογονανθράκων και άλλα. Με το Ν. 1038/1980 υπήρξε ενοποίηση στον ειδικό φόρο πετρελαιοειδών προϊόντων με το φόρο κύκλου εργασιών στα έτοιμα πετρελαιοειδή προϊόντα που παράγονται την Ελλάδα ή εισάγονται προς ανάλωση. Ο ενιαίος αυτός φόρος δεν ορίζεται επί της αξίας, αλλά υπολογίζεται σε χρηματικές μονάδες, που ορίζει η νομοθεσία, με βάση την κατ' όγκο ή βάρος εμπορική μονάδα μέτρησης των ειδών αυτών. Τα είδη πετρελαίων διαφοροποιούνται σε πετρέλαιο θέρμανσης και πετρέλαιο κίνησης. Ο ειδικός φόρος κατανάλωσης πετρελαίου εσωτερικής καύσης, καθώς και του φωτιστικού πετρελαίου που χρησιμοποιούνται ως καύσιμα θέρμανσης σχεδόν εξισώθηκε με τον ειδικό φόρο κατανάλωσης του πετρελαίου εσωτερικής καύσης και του φωτιστικού πετρελαίου που χρησιμοποιούνται ως καύσιμα κινητήρων.

2.5 Φόρος μεταβίβασης ακινήτων

Ο φόρος αυτός επιβάλλεται κατά τη μεταβίβαση κυριότητας ή άλλων εμπράγματων δικαιωμάτων επί ακινήτων στην Ελλάδα και κατά τη μεταβίβαση πλοίων με την ελληνική σημαία. Κατά τη σύναψη της μεταβιβαστικής σύμβασης καταβάλλεται από τον αγοραστή ο φόρος δαπάνης που ονομάζεται φόρος μεταβίβασης ακινήτων (ΦΜΑ). Σε περιπτώσεις όπως οι νεόδμητες οικοδομές όπου καταβάλλεται ΦΠΑ δεν επιβάλλεται ταυτόχρονα και ο φόρος μεταβίβασης ακινήτων. Υποκείμενος στο φόρο είναι ο αγοραστής αλλά σε περίπτωση διανομής ακινήτων ο φόρος επιβαρύνει τον καθέναν δικαιούχο ανάλογα προς την αξία του μεριδίου του. Ως φορολογητέα αξία ορίζεται η αγοραία αξία του ακινήτου ή του εμπράγματου δικαιώματος κατά το χρόνο μεταβίβασης. Ο φόρος μεταβίβασης ακινήτων έως 31

Δεκεμβρίου 2013 υπολογιζόταν με συντελεστή 8% μέχρι την αξία των 20.000€ και 10% για την πέραν των 20.000€ αξία, πλέον ο αγοραστής του ακινήτου θα πληρώνει το φόρο με συντελεστή 3% επί της αντικειμενικής αξίας ή της αναγραφόμενης στο συμβόλαιο εφόσον είναι υψηλότερη από την αντικειμενική.

2.6 Δασμοί

Δασμοί ονομάζονται οι φόροι που επιβάλλονται σε συγκεκριμένα προϊόντα που εξάγονται ή εισάγονται σε μια χώρα. Τα συγκεκριμένα αυτά προϊόντα, ή ακόμα και υπηρεσίες, περιλαμβάνονται στο δασμολόγιο και είναι εκείνα που φέρονται ταξινομημένα και μπορούν να αποτιμηθούν.

Οι δασμοί διακρίνονται σε κατ' αξία και κατ' είδος και ποσότητα, καθώς επίσης σε εισαγωγικούς και εξαγωγικούς. Η δικαιολογητική βάση της επιβολής των εισαγωγικών δασμών είναι για την προστασία της εγχώριας παραγωγής προϊόντων, όταν αυτή μειώνεται και συγχρόνως οι εισαγωγές αυξάνονται, και κυρίως για τον ανταγωνισμό. Ενώ για τους εξαγωγικούς δασμούς για την επάρκεια της προϊόντων στην εγχώρια αγορά.

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση δεν υπάρχουν δασμοί μεταξύ κρατών-μελών παρά μόνο ένα κοινό δασμολόγιο έναντι τρίτων χωρών, έτσι θεσπίστηκε ο κοινοτικός τελωνειακός κώδικας (ΚΤΚ). Παράλληλα υπάρχει και ο εθνικός τελωνειακός κώδικας όπου περιέχει ρυθμιστικές διαδικασίες. Πλέον η σημασία των δασμών φθίνει διότι η Ευρωπαϊκή Κοινότητα προτιμάει τη σύναψη συμφωνιών με τρίτες χώρες και εντός της κοινότητας οι φορολογικές επιβαρύνσεις δεν έχουν αντίκτυπο στην εσωτερική αγορά του κάθε κράτους-μέλους.

2.7 Φόροι στη κατανάλωση στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Όπως έχουμε προαναφέρει, οι βασικότεροι φόροι κατανάλωσης είναι ο φόρος προστιθεμένης αξίας (ΦΠΑ) και οι ειδικοί φόροι στα καύσιμα, τον καπνό και του οινοπνεύματος. Στο παρακάτω πίνακα θα εξετάσουμε σε χώρες τις Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα έτη 2000-2011 τα βασικά χαρακτηριστικά των έμμεσων φόρων δηλαδή τα έσοδα στο σύνολο των έμμεσων φόρων και πιο αναλυτικά τα έσοδα από το ΦΠΑ και τους υπόλοιπους έμμεσους φόρους όπου υπερτερούν κυρίως οι ειδικοί

φόροι κατανάλωσης και γι' αυτό είναι σε διαφορετικές στήλες ο καπνός μαζί με το αλκοόλ και η ενέργεια.

πίνακας 2

Έσοδα από έμμεσους φόρους ως % ΑΕΠ (μ.ό. 2000-2011)

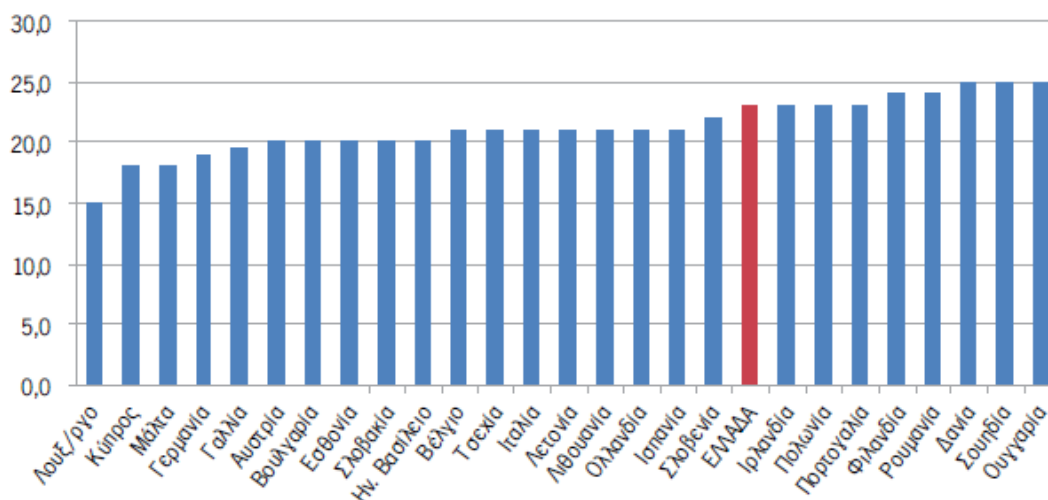
Χώρες	Σύνολο έμμεσων φόρων (1)	ΦΠΑ (2)	Ειδικό και άλλοι έμμεσοι φόροι (3)	Καπνός & αλκοόλ (4)	Ενέργεια (5)
Τσεχία	11,0	6,6	4,5	1,2	2,0
Γερμανία	11,2	6,8	4,4	0,7	1,9
Ισπανία	11,4	5,8	5,6	0,8	1,6
Σλοβακία	11,5	7,1	4,4	1,2	2,3
Λιθουανία	11,9	7,4	4,4	1,3	2,1
Λετονία	12,0	7,1	4,8	1,3	1,9
Ρουμανία	12,1	7,4	4,8	1,2	2,5
Ολλανδία	12,7	7,2	5,5	0,5	2,1
Ιρλανδία	12,7	7,0	5,7	1,4	1,8
ΕΛΛΑΔΑ	12,8	7,2	5,6	1,4	1,5
Λουξεμβούργο	12,9	6,0	6,9	1,6	1,4
Ην. Βασίλειο	13,1	6,6	6,5	1,3	2,0
Εσθονία	13,1	8,5	4,7	1,7	1,4
Βέλγιο	13,3	7,0	6,3	0,7	2,6
Πολωνία	13,6	7,6	6,0	1,9	1,9
Μάλτα	13,7	7,1	6,6	1,3	1,7
Φινλανδία	13,8	8,5	5,3	1,1	2,2
Πορτογαλία	14,1	7,9	6,1	1,0	1,9
Ιταλία	14,5	6,1	8,4	0,7	2,6
Αυστρία	14,8	7,9	6,9	0,7	1,4
Σλοβενία	15,2	8,5	6,7	1,1	1,9
Βουλγαρία	15,4	9,3	6,1	2,1	2,2
Γαλλία	15,4	7,2	8,3	0,7	1,6
Κύπρος	15,5	8,4	7,1	1,2	2,4
Ουγγαρία	16,1	8,3	7,8	1,3	1,9
Σουηδία	17,2	9,1	8,1	0,7	1,9
Δανία	17,4	9,9	7,5	0,7	1,3
ΕΕ-27	13,6	7,5	6,1	1,1	1,9
ΕΖ-17	13,4	7,3	6,1	1,1	1,8

Πηγή : Eurostat

Από τα στοιχεία του πίνακα στη στήλη 1 (σύνολο έμμεσων φόρων) είναι το άθροισμα των στηλών 2 (ΦΠΑ) και 3 (ειδικοί φόροι), και η στήλη 3 είναι το άθροισμα από την κατηγορία ειδικών φόρων του καπνού, αλκοόλ και της ενέργειας. Παρατηρούμε ότι στο ποσοστό του συνόλου των έμμεσων φόρων, ο φόρος προστιθεμένης αξίας αποτελεί τα περισσότερα μέρη του. Η Ελλάδα, σχετικά με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες, παρόλο που έχει από του υψηλότερους συντελεστές ΦΠΑ όπως βλέπουμε στο πίνακα 2 τα έσοδα ως ποσοστό του ΑΕΠ είναι κάτω από το αντίστοιχο μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτό ίσως οφείλεται στο ειδικό καθεστώς που ισχύει για ορισμένα προϊόντα ή υπηρεσίες είτε στο μειωμένο συντελεστή του ΦΠΑ για τα νησιά αλλά και ίσως από τον κακώς διαχειριζόμενο μηχανισμό είσπραξης των φόρων ή τη φοροδιαφυγή. Στο παρακάτω διάγραμμα βλέπουμε τους συντελεστές ΦΠΑ των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης του έτους 2012.

διάγραμμα 2

Βασικοί συντελεστές ΦΠΑ 2012

Πηγή : OECD (2012)

2.8 Φοροδιαφυγή

Ως φοροδιαφυγή ορίζονται οι παράνομες ενέργειες των ιδιωτικών φορέων που αποσκοπούν στη μείωση της φορολογικής τους υποχρέωσης. Παραδείγματα τέτοιων ενεργειών είναι η δήλωση μικρότερου εισοδήματος στην εφορία ή λιγότερα έσοδα από τα πραγματικά, η λαθραία εισαγωγή προϊόντων κ.α.. Το μέγεθος της φοροδιαφυγής εξαρτάται από τους παρακάτω παράγοντες:

- υποκειμενικούς
- αντικειμενικούς

Οι υποκειμενικοί παράγοντες συμπεριλαμβάνουν το επίπεδο των φορολογουμένων όπου π.χ. ο φορολογούμενος ίσως να μην έχει συνειδητοποιήσει ότι τα φορολογικά έσοδα διατίθενται για την παραγωγή δημοσίων αγαθών ώστε να καλύπτουν συλλογικές ανάγκες. Καθώς επίσης εξαρτάται και από το επίπεδο φορολογικής ηθικής των φοροτεχνικών οργάνων δηλαδή η φοροτεχνική υπηρεσία να διαμορφώσει ένα ορθό και κατανοητό φορολογικό σύστημα και να εφαρμόζονται σωστά και δίκαια οι φορολογικοί νόμοι.

Οι αντικειμενικοί παράγοντες συμπεριλαμβάνουν:

1. Τη μέση φορολογική επιβάρυνση του ατόμου, όπου όσο υψηλότερη είναι τόσο μεγαλύτερη είναι η τάση για φοροδιαφυγή. Η ικανοποίηση των αναγκών περιορίζονται όταν οι φόροι είναι υψηλοί και μέσω της φοροδιαφυγής ο φορολογούμενος εξοικονομεί χρηματικά ποσά και έτσι είναι δύσκολη η αποκάλυψη της παρανομίας.
2. Τον τρόπο κατανομής των φορολογικών βαρών, όπου όσο πιο άδικη είναι η κατανομή τόσο μεγαλύτερη είναι η φοροδιαφυγή. Αυτό συμβαίνει διότι ο συνεπής φορολογούμενος συνειδητοποιεί ότι το φορολογικό σύστημα τον αδικεί εάν του επιβληθεί υψηλότερη επιβάρυνση και καταφεύγει στη φοροδιαφυγή για να εξομοιωθεί με τους φορολογικά ευνοούμενους. Καθώς επίσης και όταν τη διαφορά των ποσών από τους φορολογικά ευνοούμενους θα πρέπει να τη καταβάλλουν οι συνεπείς φορολογούμενοι.
3. Τη διάρθρωση του φορολογικού συστήματος, κυρίως η τάση για φοροδιαφυγή είναι μεγαλύτερη όταν στο φορολογικό σύστημα είναι περισσότεροι οι άμεσοι φόροι επειδή τα νοικοκυριά υποχρεούνται να υποβάλλουν φορολογικές δηλώσεις.

4. Τον τρόπο διαχείρισης του δημόσιου χρήματος, όταν υπάρχει σπατάλη του δημόσιου χρήματος και δεν εκτιμάται η φορολογική θυσία του ατόμου από το κράτος.
5. Τον τρόπο οργάνωσης της αγοράς, στις πιο ανεπτυγμένες βιομηχανικά χώρες η φοροδιαφυγή είναι σχετικά περιορισμένη διότι η παραγωγή και διανομή των προϊόντων γίνεται μέσω οργανωμένων μονάδων. Ενώ σε μικρές επιχειρήσεις και στον αγροτικό τομέα η φοροδιαφυγή είναι μεγαλύτερη.
6. Τον τρόπο οργάνωσης των φοροτεχνικών υπηρεσιών. Εάν ο μηχανισμός για την είσπραξη των φόρων έχει την κατάλληλη οργανωτική δομή, με εκπαιδευμένο προσωπικό, σύγχρονα υλικοτεχνικά μέσα και ασκεί δίκαιους και συστηματικούς ελέγχους η τάση για φοροδιαφυγή θα είναι μικρότερη.

2.8.1 Συνέπειες της φοροδιαφυγής

Η φοροδιαφυγή επηρεάζει αρνητικά τους δημοσιονομικούς στόχους. Αρχικά γίνεται περισσότερο άδικη η διανομή του εισοδήματος διότι οι φόροι που δεν έχουν πληρωθεί μετατίθενται στους συνεπείς φορολογούμενους και στο φορολογικό σύστημα επιτείνεται η αντίστροφη προοδευτικότητα όπου στην έκταση που η φοροδιαφυγή σημειώνεται στους άμεσους φόρους το κράτος καταφεύγει σε μεγαλύτερη έκταση των έμμεσων φόρων. Δεύτερον, εξασθενεί η ταμειευτική λειτουργία των φόρων και έτσι το κράτος αναγκάζεται να δανειστεί ή να προσφύγει στην έκδοση νέου χρήματος. Και τέλος, αν το κράτος αποφασίσει την αύξηση συντελεστών της φορολογίας εισοδήματος για να περιορίσει τον πληθωρισμό η φοροδιαφυγή θα είναι σημαντικό εμπόδιο για την αποτελεσματικότητα του μέτρου. Με τη φοροδιαφυγή γίνεται λιγότερο αποτελεσματική η καταπολέμηση των οικονομικών διαταραχών και επιβραδύνεται η διαδικασία της ανάπτυξης.

3^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΕΜΜΕΣΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ

3.1 Έμμεσης και Άμεσης φορολογίας (Πλεονεκτήματα-Μειονεκτήματα)

Η επιβολή φόρων από το κράτος στους πολίτες αποκτά αμέσως πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα όσο αναφορά το σύνολο των πολιτών όσο και το κράτος κάθε αυτό καθώς και τον εισπρακτικό μηχανισμό του,

Οι άμεσοι φόροι επιβάλλονται απευθείας στο φυσικό πρόσωπο και προσδιορίζονται κυρίως βάση του εισοδήματος ή το σύνολο της περιουσίας τους. Αυτός ο τρόπος φορολόγησης αποτελεί ένα δίκαιο κοινωνικά φορολογικό σύστημα για τους πολίτες διότι συνεισφέρουν ανάλογα με τις οικονομικές τους δυνατότητες, ως αποτέλεσμα να μην είναι δυσβάσταχτοι οι φόροι για το κάθε πολίτη ξεχωριστά και ταυτόχρονα το κράτος να εισπράττει τους φόρους μη πλήττοντας τις χαμηλότερα εισοδηματικές τάξεις άλλα και να εξασφαλίζει την είσπραξη των φόρων. Έτσι είναι δικαιότερη η κατανομή των φορολογικών βαρών ανάλογα με τη φοροδοτική ικανότητα των πολιτών. Επίσης οι άμεσοι φόροι, εφόσον είναι εκ των προτέρων γνωστοί στο πολίτη, γίνονται αντιληπτοί από αυτόν καθώς και η υποχρέωση του για την απόδοση των φόρων ανά έτος.

Από την άλλη όμως όσο αυξάνονται οι φορολογικοί νόμοι και επεκτείνονται σε όλους τους τομείς των εισοδημάτων, οι πολίτες δυσανασχετούν έναντι της φορολογίας διότι επιδεινώνουν την αγοραστική τους δύναμη και την ανάγκη τους για αποταμίευση και αυτό οδηγεί στην αύξηση της φοροδιαφυγής. Στην άμεση φορολογία η φοροδιαφυγή είναι μεγαλύτερη διότι για το φορολογούμενο είναι πιο εφικτό να αποκρύψει στοιχεία τις προσωπικής του κατάστασης για να ελαφρυνθεί από τη φορολογία. Από τη μεριά του κράτους η είσπραξη των φόρων δεν είναι άμεση διότι πρέπει να εξετασθούν, εκτός από το εισόδημα και τη περιουσία του φορολογούμενου, να ληφθούν υπόψη τα οικογενειακά βάρη και άλλες προσωπικές του συνθήκες. Γι' αυτό το λόγο απαιτείται μεγαλύτερη δαπάνη από το κράτος για να εισπραχθούν καθώς και συνεχείς βελτιώσεις στο μηχανισμό είσπραξης.

Οι έμμεσοι φόροι επιβάλλονται στις τιμές των αγαθών ή των παρεχόμενων υπηρεσιών με τρόπο που δε γίνεται ξεκάθαρα αντιληπτός από το φορολογούμενο. Τα

πλεονεκτήματα των έμμεσων φόρων αφορούν κυρίως το κράτος. Ο φόρος είναι ενσωματωμένος στη τιμή του προϊόντος και με τον τρόπο αυτό είναι πιο αποτελεσματική η ταμειυτική λειτουργία των φόρων. Το κόστος διαχείρισης (βεβαίωσης και είσπραξης) των φόρων συγκριτικά με τα έσοδα που αποφέρουν είναι μικρότερο. Διότι η φορολογούσα αρχή δε χρειάζεται να εξετάσει τις προσωπικές συνήθειες του φορολογουμένου και δεν υπάρχει συχνά πρόβλημα για το προσδιορισμό της φορολογικής βάσης. Επίσης η φοροδιαφυγή είναι δυσκολότερη απ' ότι στην άμεση φορολογία.

Οι έμμεσοι φόροι επιβαρύνουν τα νοικοκυριά διότι ενσωματώνονται στην αξία των προϊόντων και προκαλεί την αύξηση των τιμών τους και ως αποτέλεσμα να μειώνεται το πραγματικό εισόδημα των πολιτών. Η μείωση του πραγματικού εισοδήματος επιφέρει τη μείωση της κατανάλωσης και ως επακόλουθο της συνολικής ζήτησης. Καθώς επίσης η αύξηση των τιμών που προκαλείται από την επιβολή ή την αύξηση των έμμεσων φόρων μπορεί να προκαλέσει και αύξηση των μισθών-τιμών. Η περίπτωση αυτή θα οδηγήσει σε αύξηση του πληθωρισμού και των πληθωριστικών προσδοκιών και θα προκαλέσει επιδείνωση του προβλήματος του πληθωρισμού. Τέλος, οι επιδράσεις των έμμεσων φόρων εξαρτώνται στο κατά πόσο θα γίνουν αντιληπτοί από τους καταναλωτές που αυτό κυρίως συμβαίνει όταν αντιληφθούν ότι μειώνεται το πραγματικό τους εισόδημα. Το βασικό μειονέκτημα είναι ότι στην έμμεση φορολογία δεν υπολογίζεται η φοροδοτική ικανότητα του ατόμου με αποτέλεσμα οι χαμηλότερες εισοδηματικές τάξεις να πλήττονται σε μεγαλύτερο βαθμό από τις υψηλότερες εισοδηματικές τάξεις δηλαδή δεν υπάρχει δίκαιη κατανομή των φορολογικών βαρών ανάμεσα στους πολίτες.

3.2 Επιπτώσεις στους καταναλωτές

Οι φόροι γενικά επηρεάζουν την ευημερία των καταναλωτών διότι περιορίζουν το εισόδημά τους και κατά συνέπεια την αγοραστική τους δύναμη. Με τη μείωση αυτή μειώνεται και η κατανάλωση του κάθε νοικοκυριού, ενώ ταυτόχρονα οι έμμεσοι φόροι αυξάνουν τις τιμές των αγαθών και υπηρεσιών και οι καταναλωτές περιορίζουν τις αγορές τους. Η έμμεση φορολογία επηρεάζει τον καταναλωτή από την πλευρά χρησιμοποίησης του εισοδήματος του. Μπορεί δηλαδή να επηρεάσει τα

κίνητρα του καταναλωτή για εργασία και αποταμίευση. Οι έμμεσοι φόροι αφαιρούν μεγαλύτερα ποσοστά εισοδήματος από τις χαμηλότερες εισοδηματικές τάξεις και χαμηλότερα από τις υψηλότερες εισοδηματικές τάξεις. Η άδικη κατανομή του φορολογικού βάρους και η συνεχής αύξηση των έμμεσων φόρων επιδεινώνουν την αγοραστική και αποταμιευτική δύναμη των καταναλωτών και κυρίως των αδύναμων εισοδηματικών τάξεων.

Παρακάτω θα δούμε πως επηρεάζεται η ευημερία των νοικοκυριών από τα δημοσιονομικά μέσα. Δημοσιονομικά είναι όλα τα μέσα που έχουν σχέση με τα έσοδα και τα έξοδα των δημόσιων φορέων δηλαδή οι φόροι, οι δημόσιες δαπάνες και ο δημόσιος δανεισμός.

Όπως αναφέραμε παραπάνω οι φόροι μειώνουν το διαθέσιμο εισόδημα και κατ' επέκταση την ικανοποίηση των αναγκών των νοικοκυριών με συνέπεια και τη μείωση της ευημερίας τους. Οι έμμεσοι φόροι δαπάνης αυξάνουν διαρκώς τις τιμές των αγαθών και μειώνεται η αγοραστική δύναμη του εισοδήματος των νοικοκυριών, μειώνεται δηλαδή το πραγματικό τους εισόδημα, ως αποτέλεσμα να περιορίζεται αρκετά η δυνατότητα ικανοποίησης των αναγκών τους και να μειώνεται η ευημερία τους. Οι δημόσιες δαπάνες, αντίθετα αυξάνουν το χρηματικό ή πραγματικό εισόδημα των νοικοκυριών και επομένως αυξάνεται και η ευημερία τους. Δηλαδή επιτρέπουν στα νοικοκυριά να καταναλώσουν ορισμένα δημόσια αγαθά ή υπηρεσίες δωρεάν με δεδομένο το χρηματικό τους εισόδημα και τις τιμές των προϊόντων και έτσι αυξάνεται η ευημερία των νοικοκυριών. Επίσης ορισμένα δημοσιονομικά μέσα, εκτός από τις εισοδηματικές επιδράσεις, ασκούν επιδράσεις υποκατάστασης, διότι αλλάζουν τις προτιμήσεις των καταναλωτών και αναγκάζονται να μεταβάλλουν το πρότυπο των αποφάσεων τους και ως συνέπεια τη μείωση της ευημερίας των νοικοκυριών. Παραδείγματος χάριν ένας ειδικός φόρος κατανάλωσης αυξάνει την τιμή σε ένα αγαθό X και μειώνει την κατανάλωσή του, ενώ αυξάνει την κατανάλωση αγαθών συναγωνιστικών του αγαθού X που δε φορολογούνται. Ο ειδικός φόρος αυτός κατανάλωσης μεταβάλλει το πρότυπο κατανάλωσης του νοικοκυριού όπου αναγκάζεται να καταναλώσει ορισμένες μονάδες από το αγαθό X που αρχικά επιθυμούσε και να καταναλώσει περισσότερες μονάδες σε άλλα αγαθά που επιθυμούσε λιγότερο. Αυτό είναι ένα πρόσθετο βάρος στη μείωση της ευημερίας του νοικοκυριού και ονομάζεται υπερβάλλον βάρος.

3.3 Επιπτώσεις στις επιχειρήσεις ⁶

Η έμμεση φορολογία επηρεάζει τις επιχειρήσεις ανεξάρτητα από το μέγεθος τους διότι υπάρχει άμεση επιρροή στη ζήτηση και προσφορά των προϊόντων. Οι έμμεσοι φόροι στις επιχειρήσεις εξαρτώνται από πολλούς παράγοντες, κάποιιοι από αυτούς είναι οι εξής :

- το είδος των φόρων (γενικός ή ειδικός φόρος κατανάλωσης)
- τη μορφή της αγοράς (ανταγωνιστική, μονοπωλιακή, ολιγοπωλική)
- την εξεταζόμενη περίοδο (βραχυχρόνια, μακροχρόνια)
- τους στόχους της επιχείρησης
- τις ελαστικότητες προσφοράς και ζήτησης κ.α.

Σημείο αναφοράς της κάθε επιχείρησης είναι τα καθαρά έσοδα, δηλαδή τα έσοδα αφού έχουν εξοφληθεί φόροι, και τα οποία θα πρέπει να καλύπτουν όλα τα στοιχεία του κόστους.

Σε ένα κλάδο επιχειρήσεων (πχ. τσιγάρα) οι οποίες λειτουργούν υπό πλήρως ανταγωνιστικές συνθήκες, όταν επιβάλλεται ένας ειδικός φόρος κατανάλωσης όπου επιφέρει αύξηση της τιμής του αγαθού, ένα τμήμα του φόρου το επιβαρύνεται ο καταναλωτής ενώ το υπόλοιπο το επιβαρύνεται ο επιχειρηματίας. Στον επιχειρηματία η επιβάρυνση του φόρου γίνεται αντιληπτή από τα μειωμένα κέρδη της επιχείρησης του. Αυτό προέρχεται από την αύξηση της τιμής του προϊόντος όπου επιφέρει μείωση της ζητούμενης ποσότητας και ως αποτέλεσμα τη μείωση των κερδών της επιχείρησης. Στη περίπτωση όμως που ο καταναλωτής παρόλο την αύξηση της τιμής του προϊόντος συνεχίζει να επιζητά την ίδια ζητούμενη ποσότητα που είχε και προ αύξησης της τιμής, το φόρο τον επιβαρύνεται περισσότερο ο καταναλωτής. Σε αντίθετη περίπτωση, που ο καταναλωτής είναι διατεθειμένος να αγοράσει το προϊόν σε συγκεκριμένη αξία και εάν αυξηθεί η τιμή του θα καταφύγει σε υποκατάστατα προϊόντα, την υποχρέωση για καταβολή του φόρου την επιβαρύνεται εξ' ολοκλήρου η επιχείρηση. Δηλαδή όπως ήδη γνωρίζουμε όσο αυξάνεται η τιμή ενός αγαθού τόσο περισσότερο μειώνεται η ζητούμενη ποσότητα και αντιστρόφως.

---

⁶ Δαλαμάγκας Β., 2003, Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική, Αθήνα : εκδόσεις Κριτική, σελ. 247-265

Άλλη μια περίπτωση είναι η μετακύλιση του ειδικού φόρου στη μονοπωλιακή επιχείρηση. Στις επιχειρήσεις αυτές δε μπορεί να διατεθεί μεγάλη ποσότητα προϊόντος σε συγκεκριμένη τιμή, έχει την ικανότητα μόνο να διαθέσει πρόσθετες ποσότητες του αγαθού εφόσον θα χρεώνει με χαμηλότερες τιμές την κάθε πρόσθετη ποσότητα. Αυτό όμως επιφέρει μεγάλη διαφορά μεταξύ των οριακών εσόδων και μέσων εσόδων της επιχείρησης. Στη μονοπωλιακή επιχείρηση συγκριτικά με την ανταγωνιστική επιχείρηση έχει μικρότερες δυνατότητες να μετακυλήσει το φόρο στο καταναλωτή. Παρόλο που το μονοπώλιο έχει την πλήρη κυριαρχία στο κλάδο, έχει εξ' αρχής εξαντλήσει το περιθώριο αύξησης των τιμών με αποτέλεσμα να μην μπορεί να τις αυξήσει περαιτέρω σε περίπτωση αύξησης των φόρων. Επομένως μετά την επιβολή του φόρου ο επηρεασμός της τιμής είναι περιορισμένος.

Στον ολιγοπωλιακό κλάδο η αυξομείωση των τιμών και των ποσοτήτων επηρεάζεται σημαντικά από τη συμπεριφορά των ολιγοπωλητών που συνήθως είναι άγνωστη. Ο ολιγοπωλητής σε περίπτωση αύξησης του φόρου δε γνωρίζει το πώς θα αντιδράσουν οι υπόλοιποι ολιγοπωλητές και αν θα ακολουθήσουν σε αύξηση της τιμής του προϊόντος. Εάν πάρει το ρίσκο να υψώσει τη τιμή του προϊόντος και δεν τον ακολουθήσουν οι άλλοι ολιγοπωλητές ο φόρος δε θα επιβαρύνει τον καταναλωτή, αν όμως ακολουθήσουν δε θα μειωθεί το μερίδιό του στην αγορά και δε θα επιβαρυνθεί το φόρο.

Στο γενικό φόρο κατανάλωσης η μετακύλιση του φόρου γίνεται πιο εύκολα απ' ό τι στον ειδικό φόρο κατανάλωσης. Αυτό συμβαίνει διότι αν υπάρξει μετατροπή του γενικού φόρου κατανάλωσης οι καταναλωτές δεν έχουν την επιλογή να στραφούν σε άλλα προϊόντα (υποκατάστατα) διότι ο γενικός φόρος επιβαρύνει με τον ίδιο συντελεστή όλα τα προϊόντα. Επομένως ο βαθμός μετακύλισης του φόρου είναι μεγαλύτερος και η ζήτηση πιο ανελαστική. Ο γενικός φόρος κατανάλωσης μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση του γενικού επιπέδου τιμών οπότε επιβαρύνει τους καταναλωτές και μειώνει το πραγματικό τους εισόδημα. Καθώς επίσης οδηγεί σε μείωση των αμοιβών των συντελεστών παραγωγής και επιβαρύνει τους κατόχους εργασίας και κεφαλαίου. Σημαντικό επίσης ρόλο έχει η χρονική περίοδο στην οποία αναφερόμαστε. Εάν είναι βραχυχρόνια δεν καθίσταται δυνατό να υπάρξει άμεση μεταφορά του κεφαλαιουχικού εξοπλισμού στους μη φορολογούμενους κλάδους ενώ σε μακροχρόνια περίοδο μπορεί να επιτευχθεί νέα επένδυση με καλύτερο φορολογικό καθεστώς.

Σύμφωνα με όσα αναφέρθηκαν παραπάνω η κακή διαχείριση της έμμεσης φορολογίας μπορεί να μειώσει τη ζήτηση των προϊόντων από τους καταναλωτές και να έχει ως αντίκτυπο στην επιχείρηση να αναγκαστεί να μειώσει τη προσφερόμενη ποσότητα που θα της επιφέρει μείωση των εσόδων της. Καθώς επίσης και οι αλλαγές στους συντελεστές ΦΠΑ και στους ειδικούς φόρους κατανάλωσης, ιδιαίτερα σε περίπτωση αύξησης αυτών, επηρεάζουν τα νοικοκυριά αρνητικά διότι μειώνεται το πραγματικό τους εισόδημα και ταυτόχρονα μειώνεται η ζήτηση των προϊόντων και η παροχή υπηρεσιών. Έτσι οι επιχειρήσεις για μην επιφέρουν μεγάλη μείωση στα κέρδη τους μπορούν να διαπραγματευτούν την τιμή κόστους των προϊόντων και με συμπεριλαμβανομένου το ΦΠΑ οι τιμές των προϊόντων να είναι προσιτές για τους καταναλωτές σχετικά με το πραγματικό τους εισόδημα.

3.4 Επιπτώσεις στο κράτος

Οι έμμεσοι φόροι επιβάλλονται κυρίως υπέρ του κράτους αλλά και για τον οργανισμό κοινωνικών ασφαλίσεων και τον οργανισμό τοπικής αυτοδιοίκησης. Για τον οργανισμό κοινωνικών ασφαλίσεων επιβάλλονται κυρίως φόροι στο εισόδημα των εργαζομένων και στους εργοδότες. Ενώ για τον οργανισμό τοπικής αυτοδιοίκησης οι έμμεσοι φόροι αποτελούν το 5% των συνολικών τους εσόδων. Όπως έχουμε αναφέρει και σε προηγούμενα κεφάλαια οι έμμεσοι φόροι αποφέρουν ένα από τα μεγαλύτερα ποσοστά εσόδων στο δημόσιο ταμείο. Για την επίτευξη οικονομικής ανάπτυξης το κράτος χρειάζεται αποταμιευτικούς πόρους ώστε να εκπληρώσει τη χρηματοδότηση για τον όγκο των επενδύσεων που απαιτείται για να υπάρξει ανοδική πορεία της οικονομίας. Οι φόροι είναι ένα βασικό εμπόδιο για τις αποταμιεύσεις έτσι ώστε να επηρεάζονται και οι επενδύσεις. Στην περίπτωση των έμμεσων φόρων που πλήττουν κυρίως τα χαμηλά εισοδήματα η ροπή για αποταμίευση είναι εξ' αρχής χαμηλή όμως επηρεάζουν και την αποδοτικότητα των επενδύσεων μέσω της μεταβολής της ζήτησης.

Ο συνδυασμός φόρων που επιβάλλει μια χώρα για να αποτελέσει το φορολογικό της σύστημα διαμορφώνει τη δομή και τη λειτουργία του κράτους. Έκτος από τους φόρους, το φορολογικό σύστημα διαμορφώνεται και από κοινωνικούς, πολιτικούς κ.α. παράγοντες κάθε χώρας. Κυρίως στις ανεπτυγμένες οικονομίες επικρατούν οι άμεσοι φόροι ενώ στις αναπτυσσόμενες οικονομίες οι έμμεσοι φόροι.

Στις αναπτυσσόμενες οικονομίες που τα έσοδα του κράτους είναι κυρίως από τους έμμεσους φόρους, το κατά κεφαλήν εισόδημα είναι χαμηλό και η διανομή του εισοδήματος άνιση. Επιπλέον οι φοροτεχνικές υπηρεσίες είναι λιγότερο οργανωμένες και η φοροδιαφυγή αρκετά υψηλή. Οι οικονομίες αυτές στηρίζονται στους έμμεσους φόρους όμως η φορολογία αυτή είναι άδικη για τους πολίτες διότι το φορολογικό βάρος δεν κατανέμεται με γνώμονα τη φοροδοτική τους ικανότητα.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Όπως αναφέραμε παραπάνω οι φόροι αποτελούν ένα φορολογικό σύστημα το οποίο θεωρείται δίκαιο όταν η κατανομή του φορολογικού βάρους εγγυάται μια κοινωνικά επιθυμητή διανομή του εισοδήματος και δεν προκαλεί υπερβάλλον οικονομικό βάρος στους πολίτες. Ένα φορολογικό σύστημα θεωρείται αποτελεσματικό όταν μπορεί να επικρατεί τις διαχειριστικές δαπάνες σε χαμηλό επίπεδο και αποτελεσματικός φόρος είναι εκείνος που έχει μικρότερη επιβάρυνση στους πολίτες όταν τους επιβάλλεται. Στην εργασία ασχοληθήκαμε με τους άμεσους και έμμεσους φόρους. Στους άμεσους φόρους επικεντρώνουμε κυρίως στο φόρο εισοδήματος (φυσικών και νομικών προσώπων) και φόρο ακίνητης περιουσίας ενώ στους έμμεσους φόρους στις καταναλωτικές δαπάνες και στο ΦΠΑ. Στην άμεση φορολογία ο προσδιορισμός της φοροδοτικής ικανότητας του φορολογούμενου αποτελεί μια κοινά αποδεκτή φορολογία βασισμένη στο εισόδημα και τα περιουσιακά στοιχεία αυτού. Από την άλλη μεριά, στην έμμεση φορολογία ευνοούνται κυρίως οι υψηλότερες εισοδηματικές τάξεις και άτομα τα οποία αποταμιεύουν και δε καταναλώνουν, με αποτέλεσμα να αδικούνται οι κατώτερες εισοδηματικές τάξεις οι οποίες υποβάλλονται στην ίδια φορολογία η οποία δεν είναι ανάλογη με το εισόδημα τους.

Η άμεση φορολογία είναι αποδοτική από την πλευρά των εσόδων (κυρίως ο φόρος εισοδήματος), σε χώρες με ανεπτυγμένα λογιστικά συστήματα και με φορολογική συνείδηση των πολιτών. Ωστόσο, παρουσιάζει χαμηλή απόδοση στις υπό ανάπτυξη χώρες διότι τα φορολογητέα εισοδήματα είναι χαμηλά και πολλές φορές δε μπορούν να εντοπισθούν. Επίσης η άμεση φορολογία σε υπό ανάπτυξη χώρες δεν είναι αποδοτική καθώς τα λογιστικά τους συστήματα δεν είναι πλήρη και κατά συνέπεια, παρουσιάζει υψηλό κόστος στη προσπάθεια συμμόρφωσης των πολιτών. Επιπλέον, παρουσιάζει υψηλό κόστος για τη βεβαίωση και είσπραξη των φόρων καθώς και μεγάλο χρονικό διάστημα από τη βεβαίωση του φόρου έως την είσπραξή του.

Η έμμεση φορολογία όπως είδαμε και στην εργασία είναι μεγαλύτερη σε χώρες υπό ανάπτυξη διότι οι φόροι στη κατανάλωση είναι τα αποτελεσματικότερα μέσα όσο αναφορά τον πληθωρισμό και την οικονομική ανάπτυξη. Αυτό συμβαίνει καθώς οι έμμεσοι φόροι εισπράττονται κατά τη στιγμή της συναλλαγής και δεν

υπάρχει χρονοτριβή και κόστος για την είσπραξη του φόρου όπως στους άμεσους. Επίσης σε σύγκριση με τους άμεσους φόρους είναι λιγότερο αισθητοί στους φορολογούμενους και έχουν μεγαλύτερη απόδοση διότι δεν υπάρχουν έξοδα είσπραξης και βεβαίωσης τους. Παρ' όλα αυτά σε χώρες υπό ανάπτυξη λόγω υψηλού συντελεστή ΦΠΑ πλήττουν την καταναλωτική δαπάνη που χρειάζεται για την ενίσχυση της ζήτησης.

Τα κυριότερα προβλήματα ενός φορολογικού συστήματος συνδέονται κυρίως με την πολυπλοκότητα της νομοθεσίας και τις συχνές μεταβολές των φορολογικών συντελεστών καθώς και τις αδυναμίες της φορολογικής διοίκησης. Ακόμα, ένα μείζον πρόβλημα είναι η φοροδιαφυγή που είναι εκτεταμένη σχεδόν σε όλες τις μορφές φορολογίας όπου μειώνει τα έσοδα από το Δημόσιο και προκαλεί σύγχυση στην αποτελεσματικότητα της κατανομής των πόρων. Σε όλα τα φορολογικά συστήματα στη προσπάθεια να αντιμετωπιστούν τα οικονομικά τους προβλήματα μεταβάλλουν τους φορολογικούς συντελεστές έτσι ώστε να επιτύχουν την αύξηση των φορολογικών εσόδων και την ανάπτυξη της οικονομίας εν γένει.

CONCLUSIONS

As mentioned above, the taxes make up a tax system that is considered fair when the distribution of the tax burden guarantees a socially desirable distribution of income and does not cause excessive economic burden to citizens. A tax system is considered effective when administrative costs are preserved at a low level. An effective tax is one that imposes the least possible burden on citizens. The essay on hand discusses direct and indirect taxes. As regards the direct taxes, we focus mainly on income tax (individuals and legal entities) and tax on property, while, as far as the indirect taxes are concerned, we focus on consumer spending and the VAT. Determining the taxpaying capacity of taxpayers is seen as an effective process in direct taxation and it constitutes a widely accepted measure based on the income as well as the property. On the other hand, indirect taxation favors primarily the higher income classes and those individuals who save and do not consume. As a result of this, lower income classes are subjected to the same taxation, which is not proportional to their income.

Direct taxation is efficient in terms of revenue (mainly income tax) in countries where the accounting systems are developed and the citizens are tax-conscious. However, it presents low efficiency in developing countries because the taxable incomes are low and cannot always be identified. Also, the direct taxation in developing countries is not efficient as their accounting systems are not complete and, consequently, incurs a high cost when attempting to achieve civil compliance. Moreover, it presents a high cost for the establishment and collection of taxes as well as a long time from the tax establishment to its collection.

Indirect taxation, as shown previously, is greater in developing countries because the taxes on consumption is the most effective means of controlling inflation and economic growth. This occurs because indirect taxes, unlike direct, are accrued at the time of the transaction and there is no delay and cost in their collection. What is more, in comparison with direct taxes, the indirect ones are less observable to taxpayers and have greater efficiency because there are neither collection nor establishment costs. Nevertheless, a high VAT rate in developing countries can yield a negative influence on consumption spending, which is a key factor to demand.

The main problems of a tax system are mainly related to the complexity of legislation and the frequent changes in tax rates as well as the tax administration

deficiencies. Another major problem is the tax evasion that is widespread in almost all forms of taxation and reduces the public revenues while degrading the effectiveness of the allocation of resources. All tax systems tend to alter tax rates in an attempt to tackle their financial problems, achieve increased tax revenues and boost the economy, as a whole.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Γεωργακόπουλος Θεόδωρος Α., « Εισαγωγή στη δημόσια οικονομική», εκδ.: Μπένου, Αθήνα, 2005.
2. Δαλαμάγκας Βασίλειος Α., « Δημοσιονομική θεωρία : θεωρία των φόρων», εκδ.: Αντ.Ν.Σάκκουλας, Αθήνα, 1981-1985.
3. Δαλαμάγκας Βασίλειος Α., «Εισαγωγή στη δημόσια οικονομική», εκδ.: Κριτική, Αθήνα, 2003.
4. Δαλαμάγκας Βασίλειος Α., «Εισαγωγή στη δημόσια οικονομική», εκδ.: Κριτική, Αθήνα, 2010.
5. Σέλλας Στέφανος Μ., « Το ελληνικό φορολογικό σύστημα : συνοπτική ανάλυση της ισχύουσας φορολογικής νομοθεσίας κατά κατηγορίες φόρων κλπ., ολοκληρωμένη παρουσίαση του ισχύοντος φορολογικού μας συστήματος», εκδ.: Παπαζήσης, Αθήνα.
6. Τάτσος Νίκος, «Θεωρία των φόρων και φορολογική πολιτική», εκδ.: Κριτική, Αθήνα, 2012.
7. Τάτσος Νίκος, « Τα δημόσια οικονομικά στην Ελλάδα : το μέγεθος του δημόσιου τομέα...ΕΟΚ», εκδ.: Σμπίλιας, Αθήνα, 1991.
8. Φλώρος Α., « Φορολογική λογιστική», εκδ.: Σύγχρονη Εκδοτική, Αθήνα, 2010.
9. Φορτσάκης Θεόδωρος Π., Σαββαΐδου Αικατερίνη Κ., « Φορολογικό δίκαιο», εκδ.: Νομική βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2013.

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

10. <http://www.minfin.gr>
11. <http://lawbank.forologikanea.gr>
12. <http://www.e-forologia.gr/>
13. <http://www.ineobservatory.gr/>